

Γυναικοκτονία: Έμφυλη Βία και Αφαίρεση της Ζωής στο Οικείο Περιβάλλον

«Γυναικοκτονία: Έμφυλη Βία και Αφαίρεση της Ζωής στο Οικείο Περιβάλλον»

Νοέμβριος 2021

Ομάδα συγγραφής: Ιάσονας Γουσέτης, Έλενα Μάρκου

Γραφιστική Επιμέλεια: Κωνσταντίνα Ζιάκα

©Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Βαλτετσίου 39, 10681, Αθήνα

www.hlhr.gr

Όλες οι γυναίκες μπορεί να υποστούν **έμφυλη βία** ανεξάρτητα από την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, την κοινωνική τάξη και την εθνικότητά τους.

Εισαγωγή

Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΛΕΔΑ) παρακολουθεί με ιδιαίτερη ανησυχία τον ολοένα αυξανόμενο αριθμό των δολοφονιών γυναικών στο στενό περιβάλλον τους, που βλέπουν το φως της δημοσιότητας τους τελευταίους μήνες στη χώρα μας, καθώς και τη δημόσια συζήτηση γύρω από αυτή την τραγική πραγματικότητα.

Το 2021 έχουν σημειωθεί 13 γυναικοκτονίες. Με την ειδική επισήμανση της δικαστικής εκκρεμότητας των υποθέσεων αυτών, σημειώνεται πως αντίστοιχα υψηλός ήταν ο αριθμός των γυναικοκτονιών τα έτη 2019 και 2020. Τα δεδομένα αυτά αποκαλύπτουν έναν εξαιρετικά ανησυχητικό μέσο όρο. Μία γυναικοκτονία λαμβάνει χώρα σχεδόν κάθε μήνα. Αν και για τη χώρα μας δεν υπάρχουν διαθέσιμα ασφαλή στατιστικά στοιχεία, δεν είναι λίγες οι αναφορές που υποστηρίζουν ότι τόσο στην Ελλάδα όσο και παγκοσμίως, η έμφυλη βία, αλλά και οι γυναικοκτονίες, αποτέλεσαν μια «κρυφή πανδημία» εν μέσω των lockdown λόγω της υγειονομικής κρίσης, χωρίς να λαμβάνονται υπ' όψιν οι περιπτώσεις γυναικών που ζουν υπό το καθεστώς φόβου και άμεσων απειλών κατά τη ζωής τους περιπτώσεις ωστόσο που βρίσκονται στην απόλυτη αφάνεια.

Οι γυναικοκτονίες, ωστόσο, δεν είναι ένα νέο φαινόμενο. Ο όρος «γυναικοκτονία» (femicide) εμφανίζεται ήδη από το 1976, προκειμένου να περιγράψει τα εγκλήματα αφαίρεσης ζωής γυναικών. Όπως [αναφέρει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας](#) (Π.Ο.Υ.), οι γυναικοκτονίες αποτελούν: «ανθρωποκτονίες γυναικών από πρόθεση επειδή είναι γυναίκες. Διαπράττονται από άντρες αλλά κάποιες φορές συνεργούν και γυναίκες, συνήθως μέλη της ίδιας οικογένειας. Στις περισσότερες περιπτώσεις γυναικοκτονία διαπράττει σύντροφος ή πρώην σύντροφος που συνήθως είχε και μακρόχρονη κακοποιητική συμπεριφορά, απειλούσε, κακοποιούσε ή και εκφόβιζε τη γυναίκα, η οποία πολύ συχνά βρίσκεται σε θέση φυσικής ή και οικονομικής αδυναμίας σε σχέση με αυτόν».

Τα εγκλήματα αυτά συχνά συγκαλύπτονται πίσω από τον όρο «εγκλήματα πάθους» ή, παλιότερα,

πίσω από τον όρο «εγκλήματα τιμής» και συνήθως λαμβάνουν χώρα στο οικείο περιβάλλον. Για την περίπτωση δολοφονιών γυναικών από σύζυγο ή σύντροφο, νυν ή πρώην, είναι αρκετές οι φορές όπου στην ελληνική δικαστηριακή πρακτική αλλά και στον δημόσιο διάλογο αυτά τα εγκλήματα βρίσκουν νόμιμο ή νομιζόμενο έρεισμα στην παράγραφο 2 του άρθρου 299 του Ποινικού Κώδικα και αποδίδονται σε «βρασμό ψυχικής ορμής». Στις περιπτώσεις αυτές, οι ποινές που επιβάλλονται είναι εκ του νόμου ελαφρύτερες. Με τον τρόπο αυτό πιστοποιείται εμμέσως ο βαθμός «συμμετοχής» και υπαιτιότητας του θύματος στο έγκλημα που διαπράχθηκε εις βάρος του, τόσο στην δικαστική απόφαση όσο και στην κοινή γνώμη. Πρόκειται για μία μάλλον εν δυνάμει στρεβλή αντιμετώπιση μιας ποινικά κολάσιμης πράξης, παρά το γεγονός ότι ο Ποινικός Κώδικας διαθέτει εργαλεία, για την έμπρακτη αναγνώριση της ιδιαίτερης ηθικής απαξίας τέτοιων πράξεων, κατά το στάδιο της επιμέτρησης της ποινής, όπως η ιδιαίτερη σκληρότητα της πράξης, η εκμετάλλευση της εμπιστοσύνης του θύματος ή το γεγονός ότι το θύμα δεν μπορούσε να προστατεύσει τον εαυτό του (άρθρο 79 του Ποινικού Κώδικα). Οι πρόσφατες προτεινόμενες αλλαγές στην παρ. 1 του άρθρου 299 του Ποινικού Κώδικα, με την πρόβλεψη της ισόβιας κάθειρξης ως μοναδικής απειλούμενης ποινής στην περίπτωση διάπραξης ανθρωποκτονίας, ανεξάρτητα από την προβληματική που η διάταξη αυτή εμφανίζει, ουδόλως αποτρέπει τον κίνδυνο καταχρηστικής επίκλησης και εφαρμογής της παρ. 2 του άρθρου 299 σε περιπτώσεις γυναικοκτονιών. Επιπλέον, στο σημείο αυτό η ΕΛΕΔΑ εκφράζει τον προβληματισμό της για την απάλειψη από το άρθρο 79 του νέου Ποινικού Κώδικα του εδαφ. β', της περ. α' της παραγράφου 3, το οποίο είχε εισαχθεί με το άρθρο 2 του Ν. 4531/2018 (Κύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης) και προέβλεπε ότι «τα έθιμα και οι παραδόσεις που ακολουθεί ο δράστης, καθώς και η θρησκεία του δεν συνιστούν στοιχεία ικανά να μειώσουν την ποινή». Είναι γνωστό βέβαια ότι με τον νέο Ποινικό Κώδικα το άρθρο 79 αναδιατυπώθηκε και εμπλουτίστηκε¹⁴, ωστόσο η ΕΛΕΔΑ ευελπιστεί η απάλειψη της πρόβλεψης που εισήχθη με τον Ν. 4531/2018 να μην επιφέρει στην πράξη αρνητικές συνέπειες και έκπτωση στην πλήρη προστασία των θυμάτων.

[Σύμφωνα με το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα](#) (UNODC), κάθε μέρα, σε όλον τον κόσμο, δολοφονούνται, κατά μέσο όρο, 137 γυναίκες από (πρώην και νυν) συζύγους ή συντρόφους ή από κάποιο μέλος της οικογένειάς τους. Προκειμένου να αντιληφθούμε τις διαστάσεις του φαινομένου, το 2017, σύμφωνα με το UNODC, από τις 87.000 δολοφονίες γυναικών παγκοσμίως, το 58% διαπράχθηκε από (πρώην και νυν) συζύγους ή συντρόφους ή από κάποιο μέλος της οικογένειάς τους, ενώ, αντίστοιχα είναι και [τα ευρήματα του Π.Ο.Υ.](#), σύμφωνα με τα οποία, το 2013, η κύρια αιτία θανάτου γυναικών ηλικίας 16-44 διεθνώς ήταν η δολοφονία από οικείο πρόσωπο. Εξίσου ανησυχητικά, αν και εξαιρετικά ελλιπή, είναι τα στοιχεία και για τη χώρα μας: [σύμφωνα με τη Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας Φύλων](#) (ΓΓΟΠΙΦ), τα έτη 2010-2019, ο αριθμός των γυναικών που δολοφονήθηκαν στο πλαίσιο του Ν. 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία ανέρχεται στις 106 γυναίκες.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι οι παραπάνω αριθμοί δεν αντικατοπτρίζουν παρά μονάχα

¹⁴ Τα στοιχεία που το δικαστήριο συνεκτιμά κατά την επιμέτρηση της ποινής «ορίζονται μεν κατ' αρχήν με γενικούς όρους στο άρθρο 79, στη συνέχεια όμως προσδιορίζονται ενδεικτικά τόσο τα στοιχεία που πρέπει να αξιολογηθούν υπέρ του κατηγορουμένου, όσο και εκείνα που λειτουργούν σε βάρος του» και τούτο προς την κατεύθυνση η ποινή να παραμένει «έννομη αποδοκιμασία του δράστη ενός εγκλήματος αλλά να βελτιώνεται ως μέσο που δεν αποξενώνει οριστικά τον καταδικαζόμενο από το κοινωνικό περιβάλλον, αλλά τον προετοιμάζει, στο μέτρο και της προσωπικής του συμβολής, την ομαλή και αμφιμερώς ωφέλιμη επανένταξη σ' αυτό». <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/11027210.pdf>

την κορυφή του παγόβουνου των γυναικοκτονιών, καθώς περιλαμβάνουν μόνο την πτυχή τους που σχετίζεται με το οικείο περιβάλλον (νυν και τέως συζύγους/συντρόφους ή μέλη της οικογένειας), χωρίς να λογίζεται η πιθανότητα αφαίρεση ζωής γυναικών από άλλες πρακτικές που επίσης εμπίπτουν στην κατηγορία της γυναικοκτονίας, όπως για παράδειγμα οι θάνατοι που έχουν προέλθει από βιασμό ή σεξουαλικές επιθέσεις, ακρωτηριασμό γυναικείων γεννητικών οργάνων (FGM), μη ασφαλή έκτρωση, έκτρωση λόγω φύλου ή/και άλλες πρακτικές έμφυλης βίας.

Την ίδια στιγμή, στην πρώτη [Ετήσια Έκθεση Απολογισμού Έργου Έτους 2020](#), του Τμήματος Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.), καταγράφονται, για το έτος 2020, 5.413 περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας (δηλαδή περίπου 450 περιστατικά ανά μήνα και 15 την ημέρα, κατά μέσο όρο). Από τα ίδια στοιχεία προκύπτει ότι το 73% των συνολικών περιστατικών αφορούν 4.243 γυναίκες. Αντίστοιχα, η πλειονότητα των δραστών (83%) είναι άντρες.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία για τις γυναικοκτονίες, καθώς και βάσει των ιδιαίτερως ανησυχητικών στοιχείων που φέρνει στη δημοσιότητα το αρμόδιο τμήμα της ΕΛ.ΑΣ. για την ενδοοικογενειακή βία, η ΕΛΕΔΑ εκτιμά ότι η εξάλειψη των γυναικοκτονιών διαπερνάται και μπορεί να επιτευχθεί, μόνο μέσω της αντιμετώπισης της έμφυλης βίας, αφού οι πρώτες αποτελούν την πιο ακραία έκφανση της δεύτερης. Για τους λόγους αυτούς, η ΕΛΕΔΑ καλεί όλους τους αρμόδιους φορείς και όργανα να θέσουν ως προτεραιότητα την αντιμετώπιση των γυναικοκτονιών και της έμφυλης βίας ευρύτερα και να λάβουν άμεσα δράση, τόσο σε θεσμικό, όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο.

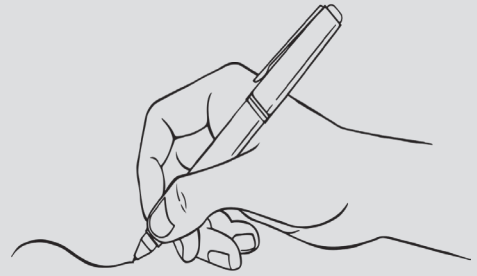
Στο πλαίσιο αυτό, η Πολιτεία οφείλει πρωτίστως και άμεσα να υλοποιήσει τους βασικούς άξονες του [Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025](#), με έμφαση στην πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, την ενίσχυση των μηχανισμών προστασίας, την ενδυνάμωση των θυμάτων (ιδίως όσων προέρχονται από ευάλωτες και αποκλεισμένες κοινωνικές ομάδες) και στη συνακόλουθη θεσμική αναγνώριση του όρου **γυναικοκτονία**. Για τη διαρκή αξιολόγηση και επικαιροποίηση του ως άνω Εθνικού Σχεδίου μπορούν να αντληθούν παράλληλα καλές πρακτικές άλλων χωρών μέσω, για παράδειγμα, της ηλεκτρονικής πλατφόρμας [Violence Against Women and Girls \(VAWG\)](#). Επιπλέον, η ΕΛΕΔΑ δημοσίευσε τον Απρίλιο του 2021 [κείμενο θέσεων/επιστολή](#) προς τον Υφυπουργό Δικαιοσύνης για το ειδικό ζήτημα της αποτελεσματικής αντιμετώπισης των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και την προστασία των θυμάτων.

Η ΕΛΕΔΑ εκτιμά ότι τα μέτρα τα οποία θα πρέπει να υιοθετηθούν άμεσα υπό το φως του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025, οφείλουν να εστιάσουν, πρωτίστως, στην εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης^[2] (εφεξής ΣτΚ), η οποία αποτελεί και πρωταρχικό στόχο του Σχεδίου και η οποία, αν και έχει κυρωθεί από την Ελλάδα και έχει ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία με τον Ν. 4531/2018, δεν εφαρμόζεται πλήρως. Θεμελιώδεις άξονες της σύμβασης είναι: i) η καταγραφή, ii) η πρόληψη και iii) η προστασία και υποστήριξη των θυμάτων έμφυλης βίας.

^[2] Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης είναι το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο που θέτει κριτήρια για την πρόληψη της έμφυλης βίας.

I. Για την καταγραφή

Εξέχον ζήτημα για την αντιμετώπιση των γυναικοκτονιών και της έμφυλης βίας είναι η κατανόηση του φαινομένου και της έκτασής του. Στην Ελλάδα, αυτή τη στιγμή, δεν υπάρχει αρμόδιος φορέας επιφορτισμένος με την καταγραφή των γυναικοκτονιών ή/και άλλων βίαιων εγκλημάτων που εντάσσονται στην κατηγορία της έμφυλης βίας, με αποτέλεσμα να υφίσταται ένα μεγάλο κενό στην επαρκή πληροφόρηση γύρω από το φαινόμενο που εμποδίζει τη συλλογή στοιχείων και την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Τα όποια δεδομένα υφίστανται, προκύπτουν μόνο εμμέσως από τα στατιστικά στοιχεία που δημοσιεύει η ΕΛ.ΑΣ., για τα εγκλήματα που συνδέονται με τον Ν. 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία και από το φύλο του θύματος και του δράστη.

Σε αυτό το πλαίσιο, **κρίνεται απαραίτητη η άμεση σύσταση Εθνικού Μηχανισμού Καταγραφής** ο οποίος θα επιφορτιστεί με την καταγραφή των περιστατικών έμφυλης βίας και γυναικοκτονιών που φτάνουν στις Αρχές. Αντίστοιχη υποχρέωση, άλλωστε, απορρέει και από το άρθρο 11 της ΣτΚ.

Όσον αφορά τα στοιχεία που πρέπει να τηρούνται σχετικά με τις γυναικοκτονίες, η **ΕΛΕΔΑ προτείνει να καταγράφονται κατ' ελάχιστον:**

- Στοιχεία σχετικά με το θύμα: α) φύλο, β) ταυτότητα φύλου, γ) εθνικότητα δ) ηλικία, ε) εγκυμοσύνη, ζ) αναπηρία
- Στοιχεία σχετικά με το θύτη: α) φύλο, β) ηλικία, γ) σχέση με το θύμα, δ) ιστορικό προηγούμενης κακοποιητικής/βίαιης συμπεριφοράς, ε) ύπαρξη ασφαλιστικών μέτρων
- Στοιχεία σε σχέση με το πλαίσιο: α) περιγραφή περιστατικού, β) τοποθεσία, γ) σχετιζόμενα θύματα, δ) παρουσία τέκνων
- Στοιχεία σε σχέση με το modus operandi: α) σωματική βία β) σεξουαλική βία, γ) ακρωτηριασμός, ε) ανθρωποκτονία

II. Για την Πρόληψη

Είναι σαφές ότι η προσπάθεια πρόληψης των γυναικοκτονιών δεν μπορεί να εστιάσει στις ίδιες τις γυναικοκτονίες, αλλά στη γενεσιουργό τους αιτία, την έμφυλη βία. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνεται, κατ' ελάχιστον και άμεσα, η πιστή εφαρμογή των όσων προβλέπονται στα άρθρα 12-17 της ΣτΚ για την πρόληψη της έμφυλης βίας. Συγκεκριμένα προτείνονται:

- **Διαρκείς εκστρατείες / καμπάνιες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού** (στο πλαίσιο του άρθρου 13 και 19 ΣτΚ) σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο. Εκτιμάται ότι πολλές γυναικοκτονίες θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί, εάν τα θύματα είχαν επαρκέστερη πληροφόρηση σχετικά με το φαινόμενο της έμφυλης βίας (π.χ. σημάδια κακοποιητικής συμπεριφοράς, έκνομες πράξεις εντός και εκτός γάμου) και τις υφιστάμενες υποστηρικτικές υπηρεσίες (Συμβουλευτικά Κέντρα, Ξενώνες) ή αν το ευρύτερο κοινό (συγγενείς, γείτονες, φίλοι/ες, συμπεριλαμβανομένων των δραστών) είχαν ευαισθητοποιηθεί σχετικά με το φαινόμενο της έμφυλης βίας. Οι εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης θα μπορούσαν να προσεγγίζουν τα παραπάνω θέματα με απλό και κατανοητό τρόπο, απευθυνόμενα σε ένα ευρύ ακροατήριο όλων των ηλικιών, αλλά και σε στοχευμένα ακροατήρια (π.χ. μεταναστευτικός/προσφυγικός πληθυσμός, μαθήτριες, γυναίκες Ρομά, γυναίκες που διαμένουν στην Περιφέρεια κ.ά.)
- **Ένταξη ειδικού μαθήματος στα σχολεία για τη σεξουαλική αγωγή, το φύλο, τη συναίνεση, τα έμφυλα στερεότυπα από εξειδικευμένους / καταρτισμένους εκπαιδευτικούς** (στο πλαίσιο του άρθρου 14, ΣτΚ). Η κατάρτιση της διδακτέας ύλης, του εκπαιδευτικού πλάνου, των εγχειριδίων και όλων των προαπαιτούμενων θα μπορούσε να γίνει σε συνεργασία και έπειτα από διαβούλευση με εξειδικευμένους δημόσιους (πχ. Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας) αλλά και φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Ένα τέτοιο μέτρο θα έθετε τα θεμέλια για την εξάλειψη του φαινομένου της έμφυλης βίας στις επόμενες γενιές.
- **Συστηματική εκπαίδευση σε ζητήματα έμφυλης βίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων στη διαχείριση περιστατικών βίας** (αστυνομία, δικαστικές αρχές, ιατροδικαστικές αρχές, υγειονομικές υπηρεσίες), στο πλαίσιο του άρθρου 15, ΣτΚ. Η ΕΛΕΔΑ έχει λάβει πλείστες αναφορές για τη χρήση κακών πρακτικών στη διαχείριση περιστατικών έμφυλης βίας από τους εμπλεκόμενους δημόσιους φορείς και ιδιαίτερα για την ΕΛ.ΑΣ. Σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται απαραίτητη η συστηματική εκπαίδευση όσων στελεχώνουν τις νευραλγικές θέσεις διαχείρισης περιστατικών. Όπως και με την ένταξη του ειδικού μαθήματος στα σχολεία, έτσι και για την εκπαίδευση των δημόσιων λειτουργών-επαγγελματιών, το εκπαιδευτικό πλάνο θα μπορούσε να καταρτιστεί σε συνεργασία με τον εκπαιδευόμενο φορέα και εξειδικευμένους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.
- Ο ρόλος της ΕΛ.ΑΣ. αναδεικνύεται εκ των πραγμάτων ιδιαίτερα κρίσιμος, αφού η στιγμή που εκδηλώνεται αρχικά η ενδοοικογενειακή και έμφυλη βία, είναι καθοριστική και απαιτεί άμεσες, συντονισμένες ενέργειες, συνεχή εγρήγορση και επανέλεγχο. Το [περιστατικό της γυναικοκτονίας στη Δάφνη](#), τον Ιούλιο του 2021, ανέδειξε με τον πιο emphaticό τρόπο

πο τα επιχειρησιακά, και όχι μόνο, ελλείμματα της ΕΛ.ΑΣ. Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι είχε περιέλθει σε γνώση της ΕΛ.ΑΣ. προγενέστερη καταγγελία από τρίτο πρόσωπο για περιστατικό βίας στο σπίτι της γυναίκας που δολοφονήθηκε εν τέλει από τον σύζυγό της λίγο αργότερα.

Σε ό,τι λοιπόν αφορά τον προληπτικό και κατασταλτικό ρόλο της ΕΛ.ΑΣ., προτείνεται η εκπόνηση και εφαρμογή ενός πρωτοκόλλου ενεργειών, με συγκεκριμένη μεθοδολογία και στάδια δράσης των αρμοδίων οργάνων αλλά και η σύσταση ειδικού επιχειρησιακού οργάνου άμεση ανταπόκρισης, όπως έχει ήδη επισημανθεί από εκπροσώπους του ελληνικού κοινοβουλίου. Παραδείγματα άλλων χωρών που έχουν ήδη αναπτύξει μοντέλα ανταπόκρισης σε παρόμοια περιστατικά ενδοοικογενειακής και έμφυλης βίας, μπορεί να φανούν πολύ χρήσιμα ([Law Enforcement Policy Center. Domestic Violence. Model Policy](#)). Η θέσπιση ενός αποτελεσματικού συστήματος επαναξιολόγησης των καταγγελιών, ενός συστήματος εκτίμησης του κινδύνου (risk assessment), αλλά και μέτρων αποτελεσματικής ανταπόκρισης σε περιπτώσεις παραβίασης δικαστικής απόφασης επιβολής περιοριστικών μέτρων, είναι ενδεικτικοί παράμετροι ενός ολοκληρωμένου πρωτοκόλλου δράσης της ΕΛ.ΑΣ. Προς την ίδια κατεύθυνση προτείνεται η επικαιροποίηση και η πιστή εφαρμογή του εγχειριδίου «[Η αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας](#)» (2005) της ΕΛ.ΑΣ.

- **Εκπόνηση προγραμμάτων αποτροπής των δραστών από το να τελέσουν αδικήματα σχετικά με την έμφυλη βία** (στο πλαίσιο του άρθρου 16, ΣτΚ). Δεδομένης της μικρής εμπειρίας και τεχνογνωσίας στην υλοποίηση προγραμμάτων με δράστες στην Ελλάδα, προτείνεται η συνεργασία, η ανταλλαγή τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών με χώρες στις οποίες υλοποιούνται αντίστοιχα προγράμματα (π.χ. Γερμανία).
- **Κατάρτιση οδηγού δεοντολογίας σχετικά με την κάλυψη έμφυλων εγκλημάτων για δημοσιογράφους και ΜΜΕ και αντίστοιχες πρωτοβουλίες** (στο πλαίσιο του άρθρου 17 ΣτΚ). Η αντιμετώπιση των ΜΜΕ απέναντι στο φαινόμενο της έμφυλης βίας (π.χ. η γλώσσα που χρησιμοποιείται ή οι χαρακτηρισμοί τέτοιων εγκλημάτων) έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα κομβική στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Η δεοντολογική κάλυψη των γεγονότων / ειδήσεων, η χρήση ευγενούς και μη-κακοποιητικού λόγου μπορεί να επιδράσει ιδιαίτερα θετικά στην ευαισθητοποίηση ενός μεγάλου κομματιού την ελληνικής κοινωνίας.

III. Για την Προστασία και τις Υποστηρικτικές Υπηρεσίες

Όπως έχει ήδη σημειωθεί παραπάνω, πολύ συχνά, προτού τελεστεί μια γυναικοκτονία, έχει προηγηθεί κακοποιητική συμπεριφορά (ακόμη και για χρόνια). Σε αυτό το πλαίσιο, είναι κομβικό να παρέχονται ποιοτικές και αποτελεσματικές υποστηρικτικές υπηρεσίες στις επιζώσες έμφυλης βίας έτσι ώστε να διευκολύνεται η φυγή τους από το κακοποιητικό περιβάλλον και να διασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή προστασία τους.

Στην Ελλάδα, αυτή τη στιγμή, λειτουργούν: μία γραμμή SOS, 15 Συμβουλευτικά Κέντρα της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, 27 Συμβουλευτικά Κέντρα των Δήμων, 18 Ξενώνες και 2 ξενώνες που υπάγονται στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Επιπροσθέτως, από το 2019, έχει συσταθεί Υπηρεσία Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας στην Ελληνική Αστυνομία και πιλοτικά γραφεία που λειτουργούν σε κάποια αστυνομικά τμήματα. Η ΕΛΕΔΑ αναγνωρίζει την αξία των παραπάνω δομών και χαιρετίζει τη σύσταση της ειδικής υπηρεσίας της ΕΛ.ΑΣ., ωστόσο, κρίνει απαραίτητη την επέκταση της λειτουργίας της σε όλα τα αστυνομικά τμήματα της χώρας. Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητη η ενίσχυση της κεντρικής υπηρεσίας και των κατά τόπους γραφείων με τη συστηματική εκπαίδευση των οργάνων που τη στελεχώνουν και την ενίσχυση του έργου καταγραφής και επανελέγχου των καταγγελιών.

Στο πνεύμα των άρθρων 18 - 28 και 57 της ΣτΚ, η ΕΛΕΔΑ προτείνει:

1. **Τη βελτιστοποίηση και την ενίσχυση των υφιστάμενων υποστηρικτικών υπηρεσιών** με πρωτόκολλα στη βάση των ευρωπαϊκών προτύπων, αποτελεσματικότερη οργάνωση, απλοποίηση των διαδικασιών, και διασύνδεση των διαφορετικών υπηρεσιών, κατάλληλη κατάρτιση και εξειδίκευση του προσωπικού, υποδομές και πόρους προκειμένου να παρέχεται άμεση και αποτελεσματική προστασία (άρθρα 18 και 20, ΣτΚ).
2. **Την αύξηση των Συμβουλευτικών Κέντρων (ΣΚ) στην Περιφέρεια και την ενίσχυσή τους** με την περαιτέρω εκπαίδευση και εξειδίκευση όσων τα στελεχώνουν, την παροχή υπηρεσιών διερμηνείας και την ενίσχυσή τους με πόρους (στο πλαίσιο του άρθρου 22, ΣτΚ). Τα ΣΚ αποτελούν ένα από τα πιο κομβικά κομμάτια του συστήματος υποστηρικτικών υπηρεσιών, καθώς εκεί οι επιζώσες έμφυλης βίας λαμβάνουν νομικές, ψυχοκοινωνικές και άλλες υποστηρικτικές υπηρεσίες. Η ενίσχυση τους κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι επιζώσες λαμβάνουν όσο το δυνατό ποιοτικότερες υπηρεσίες και τους δίνεται η δυνατότητα να ενδυναμωθούν και να διεκδικήσουν την ανεξαρτησία τους.
3. **Την αύξηση των ξενώνων ανά την επικράτεια και την ενίσχυσή τους**, με κατάρτιση όσων τους στελεχώνουν με επιπλέον υποδομές και πόρους (στο πλαίσιο του άρθρου 23, ΣτΚ). Η

ΕΛΕΔΑ έχει λάβει αναφορές για τις μεγάλες καθυστερήσεις που υπάρχουν για την ένταξη επιζώσων σε ξενώνες λόγω της αυξημένης πληρότητας. Η άμεση αύξησή τους κρίνεται απαραίτητη καθώς το ζήτημα της στέγασης είναι ένα από τα πιο κομβικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα θύματα έμφυλης βίας. Δεν είναι λίγες οι επιζώσες έμφυλης βίας που θέλουν να αποχωρήσουν από την κακοποιητική σχέση αλλά δεν μπορούν να το κάνουν χωρίς πρώτα να διασφαλίσουν ασφαλή στέγαση για τις ίδιες και τα παιδιά τους. Επιπλέον, προτείνεται η αύξηση του χρονικού ορίου μέγιστης δυνατής παραμονής στους ξενώνες, ιδίως για τις περιπτώσεις γυναικών που πληρούν πολλαπλά κριτήρια ευαλωτότητας.

4. **Την ενίσχυση της Γραμμής SOS 15900** με παροχή διαθέσιμης διερμηνείας και την εκπαίδευση όσων στελεχώνουν τη Γραμμή SOS στην απομακρυσμένη διαχείριση περιστατικών (άρθρο 24, ΣτΚ).
5. **Την άμεση δημιουργία Κέντρων Διαχείρισης Κρίσεων για θύματα βιασμών ή σεξουαλικής βίας** (άρθρο 25, ΣτΚ). Σημειώνεται ότι, παρά τη ρητή πρόβλεψη για τη δημιουργία τέτοιων Κέντρων στη ΣτΚ, μέχρι σήμερα δεν έχουν δημιουργηθεί. Σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται, αυτά τα Κέντρα θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμα, σε επαρκείς αριθμούς και να μπορούν να προσφέρουν ή να παραπέμπουν κατάλληλα τα θύματα σε ιατρικές και ιατροδικαστικές εξετάσεις, καθώς και σε υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης. Η ΕΛΕΔΑ προτείνει τα Κέντρα αυτά να λειτουργούν όλο το 24ωρο και να στελεχώνονται από επαρκές και κατάλληλο προσωπικό ώστε να παρέχονται εντός τους ιατρικές και ψυχολογικές πρώτες βοήθειες καθώς και υπηρεσίες διαχείρισης επειγόντων περιστατικών.
6. **Την παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας και δικαστικής εκπροσώπησης στις επιζώσες έμφυλης βίας** με χαμηλά εισοδήματα ή και άλλα κριτήρια ευαλωτότητας στα πρότυπα του θεσμού της Νομικής Βοήθειας (άρθρο 57, ΣτΚ). Οι δικηγορικοί σύλλογοι θα μπορούσαν να αναλάβουν να καταρτίσουν σχετικές λίστες δικηγόρων, οι οποίοι/ες αποδεδειγμένα έχουν εξειδίκευση σε υποθέσεις σχετικές με την έμφυλη βία.

IV. Για τη Θεσμική Αντιμετώπιση της Έμφυλης Βίας

Η θεσμική αντιμετώπιση της έμφυλης βίας και της γυναικοκτονίας είναι ένα ζήτημα που, τα τελευταία χρόνια, έχει απασχολήσει τόσο την κοινή γνώμη, όσο και τον νομικό κόσμο, διεθνώς. Τα δεδομένα που αναλύθηκαν παραπάνω καταδεικνύουν, ωστόσο, την αναγκαιότητα άμεσης λήψης μέτρων.

Η ΕΛΕΔΑ εκτιμά ότι το σύνολο των μέτρων που προτείνει να υλοποιηθούν άμεσα θα πρέπει να συνοδευτούν από παράλληλα μέτρα για την ενίσχυση της παροχής ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση, την εργασία, την επαγγελματική δραστηριότητα και την ισότιμη συμμετοχή γυναικών σε θέσεις ευθύνης και λήψης αποφάσεων, όπως ήδη προβλέπεται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025.

Τέλος, ειδική μέριμνα θα πρέπει να δοθεί στην ενδυνάμωση του ρόλου του δικηγορικού και δικαστικού σώματος και των εισαγγελικών αρχών, με στόχο την **εξάντληση των διαθέσιμων εργαλείων του νομοθετικού πλαισίου υπό όρους ορθής ποινικής αντιμετώπισης των σχετικών εγκλημάτων, ανάλογης με το μέγεθος της προσβολής και την απαξία της πράξεων**. Σε διαφορετική περίπτωση, κρίνεται σκόπιμη η επαναξιολόγηση του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου.

Περαιτέρω η ΕΛΕΔΑ προτείνει:

1. Την ίδρυση και λειτουργία Εισαγγελικής Αρχής επιφορτισμένης με υποθέσεις έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας.
2. Τη λειτουργία των ιατροδικαστικών υπηρεσιών του Υπουργείου Δικαιοσύνης, των νοσοκομείων και των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, σε 24ωρη βάση, την επαρκή στελέχωσή τους και τη διασφάλιση του απαραίτητου υλικοτεχνικού εξοπλισμού.
3. Τη δημιουργία ιατροδικαστικών υπηρεσιών στα νοσοκομεία όλων των Περιφερειακών Ενοτήτων της χώρας (ειδικά στις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει άλλη ιατροδικαστική υπηρεσία) και τη διασύνδεσή τους με τις πρωτοβάθμιες και δευτεροβάθμιες δομές φροντίδας και υγειονομικής περίθαλψης.
4. Τη διασφάλιση της άμεσης παραπομπής, από τις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές της χώρας, περιστατικών, για τη διενέργεια ιατροδικαστικών πράξεων, στην πλησιέστερη ιατροδικαστική υπηρεσία. Υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 37 του Ν. 4596/2019, αποσαφηνίστηκε το ζήτημα του ισομερούς καταμερισμού και ισοκατανομής των ιατροδικαστικών πράξεων μεταξύ των, εξ ίσου αρμοδίων, υπηρεσιών του Υπουργείου

Δικαιοσύνης, των εργαστηρίων Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και των νοσηλευτικών ιδρυμάτων που διαθέτουν κατάλληλη υποδομή και ειδικότητες. Η άμεση παραπομπή των σχετικών περιστατικών στην πλησιέστερη ιατροδικαστική υπηρεσία κρίνεται ιδιαίτερα κρίσιμη για λόγους αποτελεσματικής προστασίας του θύματος, ταχείας απονομή της δικαιοσύνης, προστασίας του δημοσίου συμφέροντος και καλύτερης εξυπηρέτηση των πολιτών.

5. Τη σύσταση ειδικού επιχειρησιακού οργάνου της ΕΛ.ΑΣ., το οποίο να είναι εξειδικευμένο και επιφορτισμένο αποκλειστικά με την άμεση ανταπόκριση και αντιμετώπιση περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας.
6. Την ενίσχυση της ΕΛ.ΑΣ. με γυναίκες υπαλλήλους σε όλες τις υπηρεσίες και γραφεία αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας, στις υπηρεσίες άμεσης ανταπόκρισης, αλλά και σε θέσεις ευθύνης. Τα ποσοστά γυναικών σε τέτοιες θέσεις είναι δυστυχώς ισχνά. Ενδεικτικά, ανά την επικράτεια, μόλις τριάντα μία (31) γυναίκες αξιωματικοί κατέχουν υψηλόβαθμες θέσεις στην ΕΛ.ΑΣ., ενενήντα μία (91) υπηρετούν στις Υπηρεσίες Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας, ενώ μόλις διακόσιες σαράντα δύο (242) γυναίκες υπηρετούν σε υπηρεσίας άμεσης ανταπόκρισης.^[3]

^[3] <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/11712732.pdf>

